

İSTANBUL GEZGİNLERİ

Aksiyon 40 / 21.12.2014

DENİZ MÜZESİ ve YILDIZ SARAYI

İçindekiler

Deniz Müzesi	4
Barbaros Hayrettin Paşa.....	4
Barbaros Hayrettin Paşa Türbesi.....	7
Barbaros Anıtı	7
Sinan Paşa Camii	8
Ertuğrul Tekkesi.....	8
Yıldız Sarayı	10
Hamidiye Camii	12
Yıldız Saat Kulesi.....	13
Sultan II. Abdülhamit.....	14
Osmanlı Arması	31
Yıldız Teknik Üniversitesi.....	33

Deniz Müzesi

Deniz Müzesi'nin temelleri 1897 senesinde Bahriye Nazırı hasan Hüsnü Paşa'nın verdiği emir doğrultusunda Albay Hikmet Bey ve Yüzbaşı Süleyman Nutku'nun gayretleri ile Kasımpaşa Tershanesi'nde 'Müze ve Kütüphane İdaresi' adı ile kurulmuştur. Düzenlemesi yapılmamış, daha ziyade bir depo gibi ziyarete açılmıştır. Müze'nin düzenlenmesi 1914 yılında Bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın gayretleri ile olmuştur.

II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte Müze'de bulunan eserler Konya'ya taşınmış, bu dönemde herhangi bir sergilenme olmamıştır. Savaşın bitmesinden sonra 1946 yılında eserler tekrar İstanbul'a getirilir ve 1948 yılında Dolmabahçe Bezm-i Alem Valide Sultan Camii, Dolmabahçe Sarayı kayıkhanesi ve garajı müze olarak kullanılmaya başlanır. 1957 yılında yapılan yol açma çalışmaları için garaj ve kayıkhanesi yıktırılınca müze bu sefer Dolmabahçe Sarayı'nın arabacılar dairesine taşınır. 1961 senesinde burası yetersiz kalınca da Müze'nin bugün bulunduğu yerdeki eski maliye binası Deniz Müzesi olarak hizmet vermeye başlar.

İki bölümden oluşan Deniz Müzesi'nin ilk bölümünde Türk Denizciliğine ait nesne ve belgeler, ikinci bölümünde ise kayıklar sergilenmektedir. Kayıklar bölümü 2008-2013 yılları arasında restore edilmiş, bu restorasyon tamamlandıktan sonra da ilk bölüm restore edilmeye başlanmıştır.

Barbaros Hayrettin Paşa

Doğum adı Hızır olan Barbaros Hayrettin paşa 1478 yılında Midilli'de dünyaya gelir. Dört kardeşlidir, ağabeylerinin adı Oruç, İshak ve İlyas'tır. Bağlangıçta deniz ticareti ile geçimlerini sağlayan bu kardeşlerden en büyüğü Oruç Reis ile kardeşlerden İlyas Reis Rodos Şovalyeleri' tarafından sıkıştırılırlar. İlyas Reis öldürülmüş Oruç Reis ise esir edilmiştir. Oruç Reis bir şekilde kaçar ama bu esaret hayatı

onu etkilemiştir. Bundan sonra kendisi de kardeşi Hızır Reis ile birlikte korsanlık yapmaya başlar.

Tunus Sultanı Muhammed'den kullanabilecekleri bir liman isterler. Karşılığında ele geçirecekleri ganimetlerin bir kısmını kendisine vereceklerdir. 1516 senesinde de Osmanlı Sultanı'na hediyeler göndererek desteğini isterler ve Yavuz Sultan Selim'den desteği alırlar. Hemen sonrasında kardeşleri İshak Reis de kendilerine katılır. Yavuz'un desteğini de alan Oruç Reis ve kardeşleri Cezayir'i alırlar ama karşılığında İspanyolların saldırısı ile karşılaşılırlar. Tlemsen'de yapılan savaşta Oruç Reis ve İshak Reis öldürülürler. Hızır Reis intikam ateşi ile yanmaktadır. Daha önce desteğini aldığı Yavuz Sultan Selim'e biat eder ve Yavuz da onu Cezayir Beylerbeyi olarak atar.

Kanuni Sultan Süleyman zamanında 1533 tarihinde Kaptan-ı Derya ünvanını alır. Kanuni Sultan Süleyman Hızır Reis'e sadece bu ünvanı değil, aynı zamanda 'din için hayır eden, hayır sahibi'anamlarına gelen Hayreddin ismini vermiştir. Barbaros ismi Barbarossa kelimesinden yani 'kızıl sakal'dan gelmektedir. Bu lakap aslında Oruç Reis için kullanılan bir lakap olmasına rağmen zaman içerisinde Avrupalılar tarafından Hızır Reis'e de bu lakap verilmiştir.

Barbaros Hayreddin Paşa Kaptan-ı Derya olduktan sonra 1534 senesinde Tunus'u da alır. Papa tarafından bir araya getirilen Andrea Doria komutasındaki haçlı donanması ile 1538'de Preveze Deniz Savaşı'nı yapar. Haçlı donanmasınının 600 gemilik filosunu 122 gemi ile alt eder ve büyük bir zafer kazanır.

4 Temmuz 1546 senesinde vefat eden Kaptan-ı Derya Barbaros Hayrettin Paşa görevi boyunca Akdeniz'in tek hakimi olan bir denizcidir. Vefatının ardından denize uzak olmamak adına daha önce Mimar Sinan'a yaptırttığı türbesine defnedilir.

Barbaros Hayrettin Paşa'nın Sancağı:

- Ayet: Nasr'un minallahi ve fethun kariybun ve beşşiril mü'mi-niayne» "Allah'tan bir yardım ve yakın bir fetih vardır. (Ya Muhammed) Mü'minlere müjde ver" (Saff Suresi 13.)
- Kılıç: Zülfikar
- Beyaz El: Pençe-i Al-i Aba: Hz. Muhammed, Hz. Fatma, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin
- Kapalı Hilaller: Dört halife.
- Altı Köşeli Yıldız: Hz. Süleyman'ın mührü

Barbaros Hayrettin Paşa Türbesi

1546 senesinde vefat eden Barbaros Hayrettin Paşa vefatından 5 sene önce 1541 senesinde kendi türbesini Mimar Sinan'a yaptırtmıştır. Kitabesinde 'Haza Türbe-i fatih-i Cezayir ve Tunus merhum gazi kapudan Hayrettin Paşa rahmetu'llahi aleyh sene 948' yazmaktadır.

Türbenin içerisinde dört sanduka bulunmaktadır. Bu sanduklar Barbaros Hayrettin Paşa, eşi Bala Hatun, Cafer Paşa ve Cezayirli Hasan Paşa'ya aittirler.

Barbaros Anıtı

Osmanlı Donanması'nın sefere çıktığı yer olan Beşiktaş yüzyıllar boyunca Osmanlı denizcilerinin merkezi konumundaydı. Barbaros Hayrettin Paşa'nın türbesi, Sinan Paşa'nın yaptırdığı camibu geleneğin devam etmesinde en büyük etkenlerdir. 1940'lı yıllarda Barbaros Hayrettin Paşa'nın türbesinin hemen yanındaki alanın Barbaros Hayrettin Paşa ve Türk donanması anısına bir meydan düzenlenmesi fikri doğmuştur. Bu fikir doğrultusunda buraya bir de Barbaros anıtı eklenmesine karar verilir. Güzel Sanatlar Akademisi hocalarından Hadi Bara ve Zühtü Müridoğlu tarafından 1941-43 yıllarında hazırlanan anıt, 1944 yılında bugünkü yerine dikilir.

Barbaros Hayrettin Paşa ve hemen arkasındaki iki levendi yerden 2,5 metre yükseklikteki platform gemi pruvası ve güvertesi şeklindeki platformun üstünde durmaktadırlar. Anıtın deniz tarafındaki yüzünde Barbaros'u Kanuni Sultan Süleyman'ın huzurunda gösteren, diğer tarafında ise bir saray sahnesini canlandıran bronz kabartmalar bulunmaktadır.

Anıtın arka yüzünde ise Yahya Kemal Beyatlı'nın 'Süleymaniye'de Bayram Namazı' isimli şiirinden şu dizelere yer verilmiştir:

Deniz ufkunda bu top sesleri nereden geliyor?

Barbaros, belki, donanmasıyla seferden geliyor!
Adalar'dan mı? Tunus'dan mı, Cezayir'den mi?
Hür ufuklarda donanmış iki yüz pare gemi
Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;
O mübarek gemiler hangi seherden geliyor?

Sinan Paşa Camii

Kanuni Sultan Süleyman döneminde 1550-1553 yılları arasında Kaptan-ı Derya olarak görev yapan, Sadrazam Rüstem Paşa'nın kardeşi Sinan Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Sinan Paşa 1553 senesinde vefat ettiğinde külliye henüz tamamlanmadığı için muhtemelen aslında burada yapılmasını istediği türbesi yetişmemiş ve Sinan Paşa Üsküdar'daki Mihrimah Sultan Camii'nin haziresine defnedilmiştir. Külliye vefatından sonra Rüstem Paşa tarafından 1555 yılında tamamlanmıştır. Cami, medrese ve hamamdan oluşan külliyenin çifte hamamı 1957 yılında yol yapım çalışmaları esnasında yıktırılmıştır. Medrese odaları ise caminin avlu revakları arkasına yerleştirilmiştir.

1749 senesinde caminin son cemaat yeri merkez bölümlerle birleştirilmiştir. Şadırvan özgün olmakla birlikte yine avluda bulunan mektep 1641-42 yıllarında Kösem Sultan tarafından yaptırılmıştır.

Mimar Sinan'ın yaptığı diğer Kaptan-ı Derya camilerinde olduğu gibi bu eserinde de eski eserlere öykündüğü görülmektedir. Mimar Sinan'ın özellikler açısından Edirne'deki Üç Şerefeli Camii ile olan benzerliği dikkat çekicidir.

Ertuğrul Tekkesi

1887 senesinde Sultan II. Abdülhamit tarafından Şazeli Tarikatı tekkesi olarak kurulur. Ertuğrul Tekkesi ismi Ertuğrul Gazi'nin hatırasını canlandırmak hem de yine bu amaçla Domaniç bölgesi Türkmelerinden kurulan Ertuğrul Alayı askerlerinin ibadetlerine vakfedildiği için verilmiştir. Tekke Şazeli takkesidir. Şazeli tarikatının

kurucusu Faslı Ebu'l Hasan Ali eş-Şazeli'dir. Sultan II. Abdülhamit'in Yıldız Sarayı'nın bu kadar yakınına bir Şazeli tarikatı yaptımış olmasının nedeni aslen kendisinin Şazeli olmasından kaynaklanmamaktadır. İstanbul'a gelen şeyhlerin ağırlanacağı bir yer olarak tasarlanmıştır, böylece hilafet makamının tesirini artırmak ve dolaylı olarak panislamizm politikasının desteklenmesi amaçlanmaktadır. Zira kurucusu Kuzey Afrikalı olan bir tarikatın geniş islam topraklarının bulunduğu Afrika'da tesiri daha fazla olacaktır. Tekkenin ilk şeyhi Şeyh Hamza Zafir Efendi'dir.

Tekke üç bölümden oluşmaktadır: Selamlık-cami-tevhidhane, harem ve misafirhane.

Tekkenin ana binası olan yapı üç bölümden oluşmaktadır. Yapının merkezinde cami-tevhidhane olarak kullanılan kubbeli ve sekizgen alan bulunmaktadır. Tevhidhanenin kuzey tarafında tekkenin selamlık bölümü, güney bölümünde de hünkar köşkü bulunmaktadır. Bu ana yapı günümüzde cami olarak hizmet vermektedir.

Tekkenin harem bölümü ana yapıdan ayrıdır ve harap haldedir. Daha küçük olan misafirhane kısmı da yine aynı durumdadır.

Yapıya 1905-1906 yıllarında türbe, kitaplık ve çeşme bölümleri eklenmiştir. Bu bölümlerin mimarı Raimondo D'Aronco'dur.

Minare ana yapıdan ayrı bir şekilde 1887'den sonra ama 1905 senesinden önce eklenmiştir.

Tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra binalar önce Vakıflar İdaresi'ne, sonra belediyeye, son olarak da Milli Eğitim Bakanlığı'nadevredilmiş ve bu dönemde Şair Nedim İlkokulu olarak kullanılmıştır. Bakımsız kalan yapılar 1969-1973 yılları arasında restore edilmiş, ikinci restorasyonunu da 2008-2010 yıllarında görmüştür.

Yıldız Sarayı

(Yazı için Oğuzhan Yavuz'a teşekkür ederiz.)

Yıldız Sarayı, Beşiktaş Yıldız tepesinde Osmanlı Saray mimarisinin son dönemini yansıtan çeşitli üsluplarda (Barok, Art Nouveau, Neo-Klasik vb.) inşa edilmiş yapılardan oluşmaktadır. Kanuni Sultan Süleyman döneminden beri padişahlar tarafından av sahası olarak kullanılan Hazine-i Hassa'ya kayıtlı bu araziye ilk kasrı Sultan I. Ahmed (1603-1617) yaptırmıştır. 18. yy. sonunda Sultan III. Selim (1789-1807) burada, Mihrişah Valide Sultan için bir kasrı ile babası III. Mustafa adına günümüze kadar gelen 4 cepheli rokoko tarzında bir çeşme inşa ettirmiştir. III. Selim'den sonra tahta çıkan Sultan II. Mahmud (1808-1839) burada düzenlenen ok atışlarını ve güreş oyunlarını izlemek ve "Asakir-i Mansure-i Muhammediye" adıyla kurduğu yeni ordunun talimlerini denetlemek için sık sık Yıldız sırtlarına gelmiştir. Oğlu Sultan Abdülmecid (1839-1861), Bezm-i Alem Valide Sultan için buradaki köşkerin yerine 1842 yılında "Kasr-ı Dilküşa" isimli yeni bir köşk yaptırmıştır.

Genellikle yaz aylarında Yıldız'a gelen Sultan Abdülaziz (1861-1876) Balyan Ailesi mimarlarına Büyük Mabeyin Köşkünü inşa ettirmiş, daha sonra da dış bahçeye Malta ve Çadır Köşkeri ile Büyük Mabeynin yanına Çit Kasrını ekletmiştir. Sultan Abdülaziz'in tahttan indirilmesinden sonra, yerine geçen Sultan V. Murat da (1876) Yıldız Sarayında ikamet etmiştir.

Burada asıl yapılaşma Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) döneminde başlamış, çevre arazi de alınarak, şimdi Yıldız Parkı olan dış bahçe genişletilmiş ve büyük ölçüde imar çalışmaları yapılmıştır. Bu durumyla Saray kompleksi bahçeleriyle beraber 80 dönümlük bir araziye yayılmıştır. Otuz üç yıl devletin idare merkezi olan saraya Yıldız Sarayı Hümayunu adı verilmiştir.

Yıldız Sarayı, sultanlar ve şehzadeler tarafından ikamet yeri olarak kullanılan ve resmi görevlilere tahsis olunan köşklerden başka tiyatro, müzehane, kitaplık, eczahane, hamam, tamirhane, marangozhane, demirhane, kilithane gibi çeşitli binaları da kapsamaktadır. Bu köşklere, Büyük Mabeyin Köşkü, Yaveran Dairesi, Çit Kasrı, Silahhane ve Marangozhane binaları Sarayın birinci avlusundadır. Sarayın ikinci avlusunda ise, Padişahın özel yaşamına ait mekânlar olan Küçük Mabeyin Köşkü, Hususi Daire, Valide Sultan Köşkü (Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörlüğü olarak kullanılmaktadır), Kızlar Ağası Köşkü, Musahip Ağalar Köşkü, Kadın Efendiler, Cariye Daireleri, Gedikli Cariyeler Dairesi (Sahne Sanatları Müzesi olarak kullanılmaktadır.) ile bir kültür ve sanat yapısı olan Padişahın hususi tiyatrosu da yer almaktadır.

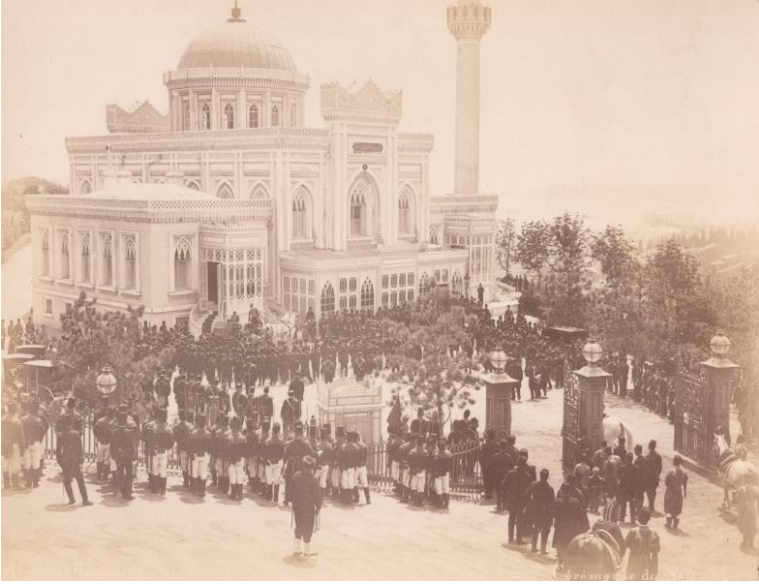
Saray, Has Bahçe adıyla bilinen, Harem daireleri önünden başlayarak Cihannüma Köşküne kadar uzanan bir iç bahçeye sahiptir. Bu bahçede değişik yerlere inşa edilmiş birbirinden bağımsız küçük dinlenme köşkleri (Ada, Kameriye, Cihannüma) ve doğal nehir görünümünde kaskat ve şelalelerle süslenmiş bir de havuz bulunmaktadır.

Daha çok Dolmabahçe Sarayında ikamet eden Sultan Vahdettin (1918-1922) zamanında da Yıldız Sarayı kullanılmış ve Sultan Küçük Mabeyin Köşkü'nün bir odasında (15 Mayıs 1919) Mustafa Kemal ile bir görüşme yapmıştır. Vahdettin'den sonra Saray bir süre boş kalmış, sonra Erkan-ı Harbiye Mektebine tahsis edilmiştir. Saraya ait taşınır eşya ve eserler Sultan II. Abdülhamid'den sonra önce Müze-i Hümayun'a daha sonra çeşitli yerlere dağıtılmıştır. Bunların başında İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Topkapı Sarayı ve Askeri Müze gelmektedir.

Hamidiye Camii

(Yazı için Oğuzhan Yavuz'a teşekkür ederiz.)

Yıldız Camii, İstanbul, Beşiktaş'ta Barbaros Bulvarı'nın kuzeyinde ve Yıldız Sarayı yolu üzerindedir. Sultan II. Abdülhamid tarafından 1885-1886 yılları arasında yaptırılmıştır. Gerek kitlesi ve plan şeması, gerekse dekorasyonu ile son dönem Osmanlı mimarisinin en tipik örneklerindedir.

Planının bizzat Sultan İkinci Abdülhamid tarafından yapıldığı söylenmektedir. Ancak genel kanı Camii'nin mimarının Sarkis Balyan olduğu yönündedir. Ayrıca mimarın Nikolaidis Jelpuylo adında bir Rum olduğu yönünde görüş de vardır. İç süslemeleri dikkat çekici güzelliكتedir. Sağ ve solda merdivenle çıkılan odaları vardır. Sağda elçiler için, tavanı 18 ayar altından yapılmış süslü Süfera odası, soldaysa tavanı yağlıboya tablolu ve çok süslü olan Hünkar mahfili bulunmaktadır. Tek şerefeli minaresi işlemlerle bezenmiştir. Dört

kalın demir sütun üzerine oturan ve etrafı 16 pencerele olan kubbesinin saçakları oyma yıldızlarla çevrilidir. Kubbesinin içi de aynı şekilde zengin süslemeler taşır.

Sultan 2. Abdülhamid'in ahşap işçiliğine olan ilgisi nedeni ile Yıldız Sarayı'nda inşa ettirdiği Marangozhâne'de boş zamanlarında çalıştığı ve çeşitli eşyalar ürettiği biliniyor. Yıldız Câmii'nin hünkâr mahfilinin sedir ağacından yapılmış kafesleri de 2. Abdülhamid'in el işçiliği olduğunu belirtiyor.

Yıldız Saat Kulesi

(Yazı için Oğuzhan Yavuz'a teşekkür ederiz.)

Beşiktaş Yıldız'da yer alan Yıldız Saat Kulesi, Yıldız Saray kompleksine ait olan bir yapıdır. Hamidiye Camii'nin bahçesinde bulunması sebebiyle Hamidiye Saat Kulesi olarak da bilinen kule, giriş kapısı üzerinde bulunan tuğradan anlaşıldığı üzere, II. Abdülhamit tarafından 1889-1890 yılları arasında yaptırılmıştır. Osmanlı ve Neo-Gotik tarzda, köşeleri kırık dört cepheli(sekizgen) olarak inşa edilen saat kulesinin mimarı Sarkis Balyan'dır.

Yaklaşık 20 metre yüksekliğindeki, üç katlı kule, aşağıdan yukarıya doğru incelen bir formdadır. Kulenin ilk katında dört adet yazıt, ikinci katında bir termometre ve barometre, en üst katında ise saat odası bulunur. Kule, sivri ve dilimli bir kubbe ile örtülmüştür. Örtü kısmında yine dilimli kemerli, çatı pencereleri yer alır. Saat kulesinin dekoratif çatısı üzerinde bir pusula, zirvesinde ise bir rüzgar gülü vardır. Yıldız Saat Kulesi, 1993 yılında bir onarım geçirmiştir.

Sultan II. Abdülhamit

(Yazı için Oğuzhan Yavuz'a teşekkür ederiz.)

"Ulu Hakan" mı, yoksa "Kızıl Sultan" mı olduğuna hâlâ karar verilemeyen Sultan II. Abdülhamid hakkındaki tartışmalar günümüze kadar sirayet etmiştir. Bunun en büyük sebebi Osmanlı Devleti'nin en çalkantılı yıllarında tahta bulunması ve bugünkü Türkiye'nin kurulmasındaki rolünün analiz edilememesidir. Meşrutiyetler, Kanun-i Esasi, 93 Harbi ve Rus ordusunun Yeşilköy'e (Ayastefanos) kadar gelmesi, Rumeli'nin kaybedilmesi ve Balkan devletlerinin bağımsızlıklarını kazanmaları, Mısır, Tunus, Girit ve Kıbrıs'ın elden çıkması, Bağdat ve Hicaz demiryolu, Ermeni isyanları, Düyun-u Umumiye, 31 Mart Vakası, İttihat ve Terakki, Hamidiye Alayları'nın kurulması Sultan II. Abdülhamid'in döneminde gerçekleşen belli başlı olaylardır. Bu sıkıntılı dönemde 33 yıl hüküm süren Sultan II. Abdülhamid, Osmanlı Devleti'ni güçlkle de olsa ayakta tutmayı başarmıştır. Burada bugüne kadar yazılan kitaplar genellikle olduğu gibi ideolojik tartışmalara girmeden Sultan II. Abdülhamid'i ve dönemini objektif olarak verebilmek amaçlanmıştır. Sürç-ü lisanımız olursa affola...

Çocukluk ve Şehzadelik Dönemi

Sultan Hamit 21 Eylül 1842 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Sultan Abdülmecid Annesi ise o 11 yaşında iken vefat eden Tır-i Müjgan Kadın Efendi'dir. Sultan, Sultan Abdülmecid'in peş peşe Osmanlı

tahtına çıkan dört oğlundan (Murat, Reşad, Vahideddin) ikincidir. Annesinin vefatından sonra Piristü Kadın Efendi, Sultan'a annelik yapmış ve büyüt müştür. Sultan, Piristü Kadın Efendi için "Annem ölmemiş olsaydı, O da bana ancak bu kadar bakabilirdi." demiş. İlk eğitimini kardeşi Sultan V. Murat ile alan Sultan, Arapça, Farsça, Fransızca, Batı Musikisi konularını döneminin en iyi hocalarından öğrenmiştir.

Sultan Hamit'in çocukluk ve gençlik dönemi Tanzimat Dönemi'nin getirdiği yeniliklerin ve Batılı kurumların Osmanlı'ya aktarılmasının sancıları ile geçmiştir. Bununla birlikte 19 yaşında iken babasını da kaybetmesi ve amcası Sultan Abdülaziz tahta geçmesi (1861) ile veliahtlığa kardeşi Murad'ın geçmesi onu olumsuz etkilemiştir. Bu durumun kaynağı ikinci planda kalması ve umursanmasıdır.

Sultan İngiltere'de iken

Sultan Aziz, Tanzimat Döneminin getirdiği prensiplerin etkisi ile şehzadelerin serbest bir ortamda yetişmelerine imkân sağlamıştır. Bu dönemde Abdülhamit ailesiyle birlikte saraydan ayrılarak Maslak'taki köşkte, Tarabya'daki yazlıkta ve Kağıthane'deki çiftlikte kendi halinde içine kapalı bir hayat sürmüştür. Kendisi lüks yaşamdan uzak tutumlu bir kişiliğe sahiptir ve bu tarzını tahta çıkınca da sürdürmüştür. Ayrıca çeşitli borsa yatırımları ile kazançlar elde etmiştir. Aynı dönemde diğer

şehzadeler ve sultanlar borç içinde yüzerken o padişah olduğunda 60 bin altın değerindeki cülus bahşişini bizatihi cebinden ödemiştir.

Sultan Abdülhamid, 1864 yılında Sultan Abdülaziz'in Mısır'a yaptığı seyahate kardeşleri Murad ve Reşad ile birlikte katılmıştır. Bu seyahat onun ilk İstanbul dışına çıkışıdır. Üç yıl sonra Sultan Abdülaziz, Osmanlı'daki ilk dış ziyaret olan Avrupa seyahatine çıkmıştır. Bu geziye Sultan Abdülhamid, kuzeni Yusuf İzzeddin ve kardeşi Murad'la bu geziye katılmıştır. Osmanlı kafesi 2 hafta boyunca Fransa, İngiltere, Belçika, Almanya ve Avusturya-Macaristan'ı gezmiştir. Bu vesile ile batıların hayat tarzlarını görme, ileri teknoloji buluşlarını inceleme ve Avrupa'nın düzeyini anlama fırsatını elde etmiştir.

1870'li yıllar siyasi ve iktisadi sıkıntılarla başlamıştır. Tanzimat reformlarının yeterli olmadığına inanan Yeni Osmanlılar anayasalı ve parlamentolu bir yönetim için muhalefetlerini iyice artırmışlardı. Bu grup genellikle basın yoluyla fikirlerini duyurmaya çalışırken Mithat Paşa'nın desteği ile devlet kademelerinde destek bulmuşlardır. Bu arada Sadrazam Mütercim Rüştü Paşa, Şeyhülislam Hasan Hayrullah Efendi, Serasker Hüseyin Avni Paşa ve Süleyman Paşa çeşitli sebeplerden dolayı Sultan Aziz'e muhalif durumdaydılar. Bununla birlikte 1875 yılında devlet borçlarını ödeyemez duruma gelmişti. Kötü gidişe dur demek için Sadrazam Mütercim Rüştü Paşa, Şeyhülislam Hasan Hayrullah Efendi, Serasker Hüseyin Avni Paşa ve Süleyman Paşa meşrutiyet taraftarları ile birleşerek Mayıs 1876'da Sultan Aziz'i tahtan indirmişlerdir. Yerine 30 Mayıs 1876'da Sultan V. Murad geçmiştir. Ancak Sultan Murad bu yaşanan gelişmelerden olumsuz etkilenmiş ve psikolojik sıkıntılar içine girmiştir. Aynı zamanda Sultan Aziz'in kayınbiraderi tarafından Serasker Hüseyin Avni Paşa öldürülünce, Mithat Paşa tek başına kaldı tepede. Mithat Paşa ve meşrutiyet taraftarları hastalıklı hal içinde bulunan Sultan V. Murad ile hedeflerine ulaşamayacaklarının farkına varmışlardı. Sadece 3 ay sonra 31 Ağustos 1876'da Abdülhamid tahta çıkarıldı. Osmanlı İmparatorluğu'nun 34. Padişahıdır.

Padişahlık Dönemi

Sultan Hamid tahta çıkar çıkmaz Rusya ile çıkan 93 Harbi'ni kucagında bulmuştur. 1876 yılına geldiğinde Balkanlardaki gerilim iyiden iyiye artmıştı. Bu meseleye bir çare bulmak üzere 23

Aralık 1876'da İstanbul'da Düvel-i Muazzam devletler ile Osmanlı Devleti'nin katıldığı Tersane Konferansı toplanmıştır. Sadrazam Mithat Paşa'nın tavizsiz tutumu nedeniyle konferans sonuçsuz kaldı. Balkan halklarının hamiliğine soyuna Rusya 24 Nisan 1877'de Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti. 1877-1878 yıllarında süren ve 93 Harbi olarak bilinen bu savaş, Osman Devleti için bir yıkım olmakla birlikte bugün devam eden Ermeni ve Kıbrıs sorunlarının temelini de atmıştır.

Mart 1878'de Rusya'nın dikte ettirdiği Ayestefanos (Yeşilköy) anlaşması ile savaş sona ermiştir. Bu anlaşmaya göre Sırbistan, Romanya ve Karadağ Osmanlı'dan ayrılmıştır. Ayrıca Bulgaristan prensliği ihya edilmiştir.

İngiltere, bölgede Rusya'nın güçlenmesinden pek mutlu olmadı bu arada. Osmanlı Devleti'ne Kıbrıs'ın kendilerine kiralanmasına karşılık yeni toplanılacak konferansta destek sözü verdi. Bu taviz sonucunda Ayestefanos Anlaşması'nın şartlarını hafifleten Berlin Anlaşması 13 Temmuz 1878'de imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Osmanlı Devleti Ermeni halkının yaşadığı yerlerde ıslahatı kabul etti ve Ermeni sorunu böylece başladı.

Bu arada Sultan Hamid savaşı neden göstererek 13 Şubat 1878'de meclisi süresi tatil etti. Bu karar İttihat ve Terakki'nin oluşumunda etkili olan meşrutiyetçiler ile sorunlu geçecek 30 yılın fitilini yakmış oldu.

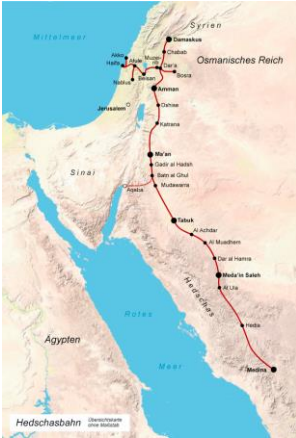
Yukarıda bahsettiğimiz 1875 yılında Osmanlı Devleti'nin iflasını açıklamasının meyvesi 1881 yılında Düyun-u Umumiye olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüldüğü gibi ilk 5 yılı Sultan'ın buhranlarla geçmiştir. Bu acı olaylar Sultan'ı dış politikada temkinli davranmaya itmiştir. Oluşturduğu politika Düvel-i Muazzama devletlerin Osmanlı'ya bakışına dayanmaktadır. Bu devletler Osmanlı'yı parçalama noktasında yarış içinde olduğunu belirtmek gerekir. 1881 yılında Fransa Tunus'u, 1882'de İngiltere Mısır'ı işgal etmiştir. Bu ahval altında Sultan Almanya'ya yaklaşmış, Rusya'yı çok ürkütmemeye çalışmış, gerektiğinde tavizler vermiştir. Bu denge politikası sayesinde Osmanlı Devleti'nin ömrü 30 yıl kadar uzamıştır. Balkan Devletleri ile olan ilişkilere gelince, kiliseler arasındaki sorunları koz olarak kullanmış, bu devletlerin anlaşmasını engellemiştir.

Sultan, dış politikasında tavizkar ve barışçı bir yöntem üzerine kurarken gerektiğinde savaş kararını alabilmiştir. 1897 yılında Tesalya'da gerçekleşen savaşta Osmanlı, Yunan ordusunu dağıtmıştır ve Atina yolu açılmıştır. Ancak büyük devletler araya girmiş ve yapılan anlaşmaya göre savaş öncesindeki sınırlara dönmüştür.

19. yüzyılın son çeyreği ve 20. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Ortadoğu coğrafyası üzerinde uluslararası bir rekabet yaşanırken, Sultan II. Abdülhamid devletin gücünü de göz önünde bulundurarak, mümkün olduğu kadar gerçekçi bir politika uygulamıştı. Bu politikanın birinci ayağını, ülkelerin peşlerinde olduğu menfaatlerin bilincinde olarak, onlar arasındaki rekabeti körüklemek oluşturuyordu. Mesela Mısır üzerinde emelleri olan Fransa ve İngiltere'yi sürekli bir çekişme ortamına sokması bu politikanın bir yansımasıdır. Osmanlı'nın Mısır üzerindeki egemenliğinin fazla sürmeyeceğini düşünen Sultan, orada güç

harcamak yerine Mısır'ı başkalarının çekişmesine bırakmayı tercih etmişti. Fakat bu anlayış her zaman için geçerli değildi. Mesela imparatorluğun prestiji için önemli olan Hicaz'daki kutsal topraklara, Yahudilerin devlet kurmaya çalıştığı Filistin'e ve Ermenilerin göz koyduğu doğu Anadolu'ya şiddetle sahip çıkmış, buralar üzerinde oynanan uluslararası oyunları bozmak için devletin bütün imkânlarını kullanmıştır.

Abdülhamid'in Ortadoğu politikasının ikinci ayağını ise, sahip olduğu hilafetin gücünü kullanmak oluşturmuştur. Padişah, devletin devamını sağlayacak atılımlar için her şeyden önce dâhilde birlik ve beraberliğin sağlanmasını gerektiğini düşünüyordu. Bunun için din çok önemli bir birleştirici faktördü. Osmanlı ülkesinde din anlayışının yıkılması halinde devletin de yıkılacağı ifade ediyordu. Bu temel düşünceden yola çıkarak Sultan, Osmanlı cemiyetinde dini ön plana çıkarmaya, halkın günlük yaşantısını kendi liderliğinde bir sosyal bilinçlenmeyi gerçekleştirmeye gayret göstermişti.

Burada Hicaz Demiryolu'na değinmeden olmaz. Osmanlı topraklarında demir yolu yapımını askeri ve stratejik açıdan zaruri görüyor, savaş veya her hangi iç karışıklık esnasında kolay bir seferberlik imkanı elde edileceğini düşünüyordu. 93 harbinde İstanbul-Filibe demiryolunun asker sevkinde ne derece önem arz ettiği görülmüştü. Sırp ve Karadağ savaşlarında demiryolu hatlarının bulunmaması yüzünden karşılaşılan sıkıntılar üzerine yapımını emrettiği Selanik-İstanbul, Manastır-Selanik hatlarının 1897 Osmanlı-Yunan harbinde sağladığı kolaylıklar demir yolu inşası fikrini güçlendiriyordu. Ayrıca

Sultan, demiryolunun iktisadi ve politik faydalarını da göz ardı etmiyordu.

Sultan Abdülhamid'in nazarında Arabistan yarımadasının ayrı bir yeri vardı. Dünya Müslümanlarının kutsal şehirleri olan Mekke ve Medine'nin burada bulunması ve Sultan'ın aynı zamanda İslam halifesi olması bölgeye ilgiyi artırıyordu. Padişahın ve Osmanlı Devleti'nin İslam alemindeki nüfuz ve liderlik vasfının sürebilmesi, bu ilginin sadece teorik planda kalmayıp, pratikte de görülmesiyle mümkündü. Bu sebeple Sultan, Arabistan'ın siyasi geleceği açısından taşıdığı önemi bildiğinden kendisine sunulan demir yolu projelerini titizlikle değerlendiriyordu. İhtisas sahiplerinin ve devlet erkânının çoğunun mevcut mali ve teknik imkanlarla böyle büyük bir yatırımın başaramayacağına dair olumsuz değerlendirmelerine rağmen yapım emrini vermiştir.

İnşaat 1901 yılında başlamış ve 1908 yılında son bulmuştur. Hicaz Demiryolu'nun 161 km'lik Hayfa hattıyla birlikte Şam'dan Medine'ye kadar 1464 kilometreye ulaşan hattın toplam maliyeti 3.066.167 lirayı bulmuş idi. Bir başka hesaplama ile 3.456.926 liraya ulaşmış idi. Hattın bu maliyeti Avrupalı şirketlerce Osmanlı topraklarında yapılan demiryollarından daha ucuz idi. Bu ucuzluk işçi ücretlerinden kaynaklanmaktadır.

Ermeni Olayları

Büyük devletler, 19 yy. sonunda Türkleri Avrupa'dan hatta Anadolu'dan atmayı bir politika olarak benimsediler. Bu politikanın en önemli unsuru maalesef Ermeni halkı oldu. Özellikler 93 Harbi sırasında bağımsızlık hayallerine kapılan Ermeni çeteleri, bu hayal önünde engel gördükleri Sultan'a suikast girişiminde bulunmaktan çekinmemişlerdir. Büyük güçlerin kışkırtmasıyla çıkan Sultan Abdülhamid dönemi olaylarından önemlileri aşağıda bulabilirsiniz.

- Kumkapı Ermeni Patrikhanesi'nin Basılması

28 Temmuz 1890 tarihinde, Hınçak Komitesinden Eski Kozan Milletvekili Boyacıyan ve Kafkas Ermenileri'nin İstanbul Kumkapı Kilisesinde çıkardıkları isyandaki hedefleri, Avrupalı elçilerin dikkatini çekmekti. Patrik Horen Aşikyan'ın taraftar olmadığı olayda ölen ve yaralananlar oldu.

İstanbul'daki Alman Büyükelçisinin o güne ait raporunda;
“... Hükümet merkezinde bile bir Ermeni isyanının mümkün olduğu ortaya çıkmıştı. Yabancı ülkelerdeki Ermenilerin isyana teşvik propagandaları burada da gayesine erişmiş ve bu gibi hareketlerin dışında olan ve çok büyük bir ekseriyeti teşkil eden İstanbul ve civarındaki Ermeni toplumunun huzurunu tehlikeye sokmuştu.”

- Bab-ı Ali Yürüyüşü

30 Eylül 1895'te Hınçak grubuna mensup kalabalık bir Ermeni topluluğu Kumkapı'daki Ermeni Kilisesinde toplanarak Babîâlî'ye yürüyüşe geçerler. Kendilerine sadrazama isteklerini yazılı olarak vermeleri haberi gönderilir, yürüyüşten vazgeçmeleri de emrolunur. Lakin yürüyüşçüler kendilerine hükümet emrini getiren subayı şehit ederler. Büyük devletlerin müdahalesi ile Sultan Hamid olayı yatıştırmak için askerî birlik kullanmaktan vazgeçer, bunun üzerine

halk galeyana gelir. İstanbul'da birkaç gün Müslümanlar ile Ermeniler arasında kanlı olaylar cereyan eder.

- Osmanlı Bankası Baskını

26 Ağustos 1896 günü Osmanlı Bankası baskını vuku bulmuştur. Bu olay bütünü ile Taşnak Komitesinin eseridir. Hareketi idare edenler,

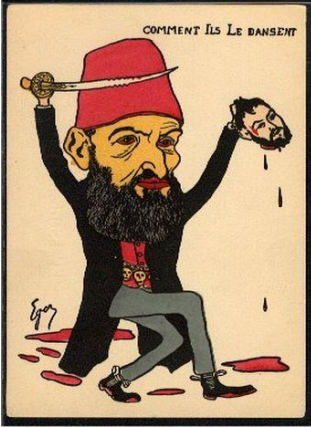
Kafkasya'dan gelmiş Varto, Mar ve Boris isimli üç Ermeni'dir. 26 Ağustos günü yapılan baskının nasıl cereyan ettiği Esat Uras, Varantyan'ın Ermenice "Taşnaksutyun Tarihi"nden şöyle nakletmektedir:

"Ağustos 26, sabah saat 6.30. Baskına başlamak için 6 kişi yetiyordu. Bomba torbaları omuzlarda, tabancalar ellerde erken çıktık. Bankaya yaklaştığımızda öncü arkadaşların attıkları bombaların ve silahların seslerini duyduk. Bankanın içine saldırdık. Bizi hırsız sanmışlardı. Korkmamalarını söyledim. Bombalar şaşılacak sonuç veriyordu, dokunduğunu derhal öldürmüyor, fakat etlerini parçalıyor, azap, ızdırap içinde kıvrandırıyor. Garo ile beraber Müdürün odasına gidip, şartlarımızı yazdırdık. Devletler tarafından isteklerimizin yerine getirilmesini, bu çarpışmaya katılmış olanların serbest bırakılmasını, aksi takdirde Bankayı kendimizle birlikte havaya uçuracağımızı bildirdik. Çarpışan 17 kişi kalmıştık. 3 kişi ölmüş, 6 arkadaş yaralanmıştı. Düşmanlarımızın da kayıpları çok büyüktü."

Neticede, Banka Genel Müdürü Sir Edgar Vincent, Rus Sefareti Baştercümanı Maximoff ile birlikte Saraya giderek konunun çözümlenmesi yetkisini almışlardır. Kendilerinin Türkiye'den serbest çıkışları garantiye bağlanmıştır. 17 kişi, Maximoff ile birlikte Bankadan çıkıp, Sir Edgar'ın yatına gitmişler, oradan da Fransızların Gironde gemisi ile Marsilya'ya hareket etmişlerdir.

Banka baskını böylece bitmiş, ancak Ermenilerin o gün asker, polis ve halk üzerine boşalttıkları bomba ve kurşunlar, İstanbul Müslüman ahalisini ayağa kaldırmıştır. İstanbul'daki karışıklık birkaç gün sürmüştür. Bu olayda ölen Ermenilerin sayısı, Batılı kaynaklarda 4.000-6.000 olarak zikredilmektedir. Taranan Osmanlı belgelerinde ise bu konuda bir vesikaya henüz rastlanmamıştır. Ancak 6.000 rakamının fazla mübalağalı olduğu ortadadır.

- Yıldız Suikastı

21 Temmuz 1905'te Sultan Abdülhamid'e Düzenlenen Yıldız Suikastı, Taşnaklar'ın son teşebbüsleridir. Nitekim Papazian, "Sultan Abdülhamid'in hayatına yöneltilen saldırı, Taşnakların Türkiye Ermenileri hesabına yaptıkları ihtilal denemelerinin son perdesi oldu. Bu da Taşnaksutyun'un görkemli, fakat faydasız teşebbüslerinden biriydi. Başarısı Ermeni davasına bir fayda getirmezdi, başarısızlığı her halde

halkımızı büyük bir felaketten kurtarmıştır" diyerek bunu teyit eder.

Krisdapor Mikaelyan ile birlikte Arnavutköylü Vram Şabuh Kendiryan, Belçikalı Joris ve karısı, Yarı Rum Silvio Rişçi, Alman doğumlu Lipa-Rips, Torkom (Ardaş Haçik Kaptanyan), Safo (Konstantin Kabulyan), Mari Zayn, Garo (Hamparsum Ağacanyan), Kris Fenerciyan, Aşod (Karlo Yovanoic) ve bir kısmı Kafkasya'nın, Avrupa'nın çeşitli köşelerinden gelmiş maceracı şahıslar İstanbul merkezinde toplanarak suikast planları için çalışmaya başlamışlardır. İlkın 12 bombayla Polonez köyüne gitmişler ve İbrahim Paşa korusunda bomba denemesi yapmışlardır.

Krisdapor, Rus Yahudisi tüccar pasaportu sayesinde Rusya elçiliğinden aldığı tavsiyeyle birkaç defa Selamlık törenine giderek orada serbestçe incelemeler yapmış ve Padişah geçerken üstüne bomba atmayı kolay görmüştür. Yalnız Selamlık'ta yollara kum dökülmesi dolayısıyla bombanın patlayamayacağı sakıncası ortaya çıkmıştır.

Daha sonra Ramazan ayının on beşindeki törende, yolda iki adamın tabanca ile padişaha saldırması planı incelenmiş ve Joris, Yıldız'dan Dolmabahçe'ye kadar olan yol üstünde bir ev tutulmasını teklif etmiştir. Tayin olunan adamlar tabancalarla hazır olarak beklemişler, ancak padişahın o defa Çırağan Sarayı'na kadar Yıldız bahçesinden geçerek gitmesi, Komitecilerin bu teşebbüsünü de sonuçsuz bırakmıştır.

Nihayet, yabancı konukların buldukları yerlerde bomba atmak ve aynı zamanda araba ile büyük bir bomba patlatmak planı ileri sürülmüştür. Bu konuda uzun tetkikler ve hesaplar yapılmış, bombaların yabancı memleketlerde hazırlanmasına, denemelerinin orada yapılmasına ve özel bir araba içinde saatli bomba ile suikast yapılmasına karar verilmiştir.

İncelemelerine devam eden Krisdapor, her hafta Yıldız'a giderek, padişahın camie girip çıkmasını, arabanın durduğu yerden camie kadar olan uzaklığı adım ölçüsüyle, saatle tespit etmiştir. Sonuçta, cami avlusunda yabancı konukların arabaları arasında bulunacak ve mümkün olduğu kadar padişaha yakın olacak bir araba içinde saatli büyük bir bomba patlatılmasına ve padişahın yanındakilerle birlikte öldürülmesine karar verilmiştir.

Arabacının sürücüsünün oturacağı yere 120 kilo patlayıcı madde alacak demir bir sandık yaptırılmış ve patlayıcı maddeyi ateşlemek için bir dakika 42 saniyelik devreli bir saat kadranı hazırlanmıştır. Arabayı Zare Haçıkyan adında 45 yaşında eski bir katil olan Ermeni komite mensubunun idare etmesi kararlaştırılmıştır.

Patlayıcı madde, 18 Temmuz sabahı, arabacı yeri altındaki demir sandığa doldurulmuş, içerisine teneke kutu içinde 500 tane kapsül konmuştur. Her şey hazırlandıktan sonra 21 Temmuz 1905 Cuma günü Selamlık resminden sonra Sultan Hamid saraya dönerken

camii önünde bomba patlatılmıştır. Bütün tertibat tam anlamıyla alınmış olduğu halde, o gün camiden çıktıktan sonra Padişahın Seyhülislam'la görüşmesi ve bu sebeple birkaç dakika gecikmesi, suikastın başarısız sonuçlanmasına sebep olmuştur.

Olayla ilgili olarak başlatılan soruşturma sonunda Avusturya tebaasına mensup Edouard Joris isimli şahıs idama mahkûm edilmiştir. Bir süre sonra hapisneden Saray'a getirilen Joris, Ermeniler aleyhinde çalışmak üzere 500 lira ihsanla ajan tayin edilip Avrupa'ya gönderilmiştir.

Sultan Abdülhamid'in suikast girişiminde kurtulması hoşuna gitmeyen şair Tevfik Fikret "Bir Lâhza-i Ta'ahhur" (Bir anlık duraklama) adlı şiirinde şu mısraları yazmıştır:

*Ey şanlı avcı, damını bihûde kurmadın.
Attın fakat yazık ki, yazıklar ki, vurmadin*

Yıldız Mahkemesi

30 Mayıs 1876 tarihinde Sultan Abdülaziz tahttan indirilerek Feriye Sarayı'nda hapsedilmişti. Ancak 4 gün sonra tahttan indirilmiş olan padişah bilekleri kesilmiş olarak ölü bulundu. Çok sayıda yerli ve yabancı doktorların Abdülaziz'in naaşını muayenesi sonucu ölüm nedeni ihtihar olarak kabul edildi. Bu olaydan tam 5 yıl sonra Sultan II. Abdülhamit'in emriyle ve yeni görgü tanıklarının ortaya çıkmış olduğu gerekçesiyle eski padişahın ölümünden suçlu görülen kişilerin yargılanmasına karar verildi. Sanıkların en başında ünlü Osmanlı devlet adamı ve eski sadrazam Mithat Paşa yer alıyordu. Ayrıca Abdülaziz'in tahttan indirilmesi karışmış olan Damat Mahmud Celaleddin Paşa ve Damat Nuri Paşa ile Abdülaziz'in tahttan indirilmesine fetva vermiş olan şeyhülislam Hasan Hayrullah Efendi de sanıklar arasında yer alıyordu. Mahkeme normal bir mahkeme

salonu yerine Yıldız Sarayı'nın bahçesindeki bir avluda yapıldı. Sultan bu şekilde kendini tahta çıkaran heyetten kurtulmuş ve devletin başında tek başına kalmış oldu. Muhakeme sonucunda çıkan idam kararları Sultan tarafından affedildi. Mithat Paşa ve Damat Mahmud Celaleddin Paşa Taif'e sürgüne gönderildiler ve 1884 yılında gardiyanlar tarafından boğularak öldürüldüler.

Sultan Abdülhamit ve Atatürk

21 Ekim 1904'te, 24 yaşında Harp Akademisi'nden kurmay yüzbaşı olarak mezun olan Mustafa Kemal, birkaç ay kadar tayinini bekleyecekti. Bir süre sınıf arkadaşı Ali Cebesoyların Kuzguncuk'taki yalısında misafir kalmış, daha sonra yine tayin bekleyen birkaç arkadaşıyla birlikte Beyazıt-Gedikpaşa civarında bir Ermeni'nin apartman dairesini kiralamışlardı. Burada toplanıp memleket sorunlarını görüşürken, kurtuluş için Meşrutiyet yönetiminin geri getirilmesinin şart olduğu, bunun için de ordunun Saray'ı sıkıştırması gerektiği üzerinde görüş birliğine varmışlardı. Bu amaçla her biri atanacakları yerlerde birer örgüt kuracak, sonra da şubeleri birleştirip hükümet üzerinde baskı kuracaklardı. Ne var ki, Abdülhamid'in meşhur hafiye örgütünün içlerine sızacağını hesaplayamayacak kadar toydular o sırada.

Yapılan bir baskınla Mustafa Kemal, Ali Fuat ve Fethi Okyar da aralarında olmak üzere "gizli örgüt"ün bütün elemanları jandarmalar tarafından yakalanarak hapse atılır. Bundan sonrası daha da ilginçtir. Çünkü Yüzbaşı Mustafa Kemal, Abdülhamid'in yaşadığı Yıldız Sarayı'nın mabeyn dairesine götürülüp gizli örgüt kurmak, bu amaçla para toplamak, gazete çıkarmak ve toplantılar yapmaktan sorguya çekilmiştir. Kendisi hatıralarında 'aylarca' hapiste kaldığını söylese de, tutukluluğunun en fazla iki ay sürdüğünü biliyoruz. (Mezuniyeti 21 Ekim'de, Şam'a tayini ise 11 Ocak'tadır.)

Asıl şüpheyi davet eden nokta, bir Ermeni'nin evinde kalmaları ve Jön Türklerin yasak yayınlarını takip etmeleriydi. O günlerde Ermenilerin Sultan'a bir suikast düzenleyeceklerine dair haberler alınıyordu, Saray'a, Ramazan'ın 15'inde Hırka-i Şerif'i ziyaret edecek olan Abdülhamid'e bombalı bir saldırı düzenleneceği ihbarı yapılmıştı. Padişah, Beyazıt civarından arabayla geçecekti ve onların bu güzergâhta bir ev tutmuş olmaları şüpheyi daha da artırmaktaydı. Nitekim bu ihbar, 6 ay kadar sonra, Mustafa Kemal ve arkadaşları aklanıp Şam'a gönderildikten sonra Ermeni teröristlerin elinde gerçek adresini bulacaktı.

Yıldız Sarayı Mabeyn Dairesi'ndeki sorgulama sırasında bizzat Abdülhamid'in sorgu odasına kadar geldiği ve görünmeyen bir yerde Mustafa Kemal'in cevaplarını dinlediği rivayeti, ta 1931 yılında liseler için hazırlanan "Tarih" kitabından beri dillerdedir ama Atatürk'ün kendisi bize bundan hiç bahsetmemiştir.

Sultan Abdülhamit ve Mehmet Akif

Mehmet Akif Sultan Hamid aleyhtarlığı ile bilinmektedir. Burada bu konu ile ilgili çok fazla bir şey söylemek yerine İstibdat şiirini paylaşmak istiyorum.

Yıkıldın, gittin amma ey mülevves devr-i istibdâd,
Bıraktın milletin kalbinde çıkmaz bir mülevves yad!
Diyor ecdâdımız makberlerinden: "Ey sefil ahfâd,
Niçin binlerce ma'sûm öldürürken her gelen cellâd,
Hurûş etmezdi, mezbûhâne olsun, kimseden feryâd

Otuz milyon ahâlî, üç şakînin böyle mahkûmu
Olup çeksin hükûmet nâmına bir bâr-ı meş'ûmu!
Utanmaz mıydınız bir, saysalar zâlimle mazlûmu
Siz, ey insanlık isti'dâdının dünyâda mahrûmu
Semâlardan da yüksek tuttunuz bir zill-i mevhûmu!"

O birkaç hayme halkından cihangîrâne bir devlet
Çıkarılmış, bir zaman dünyâyı lertzân eylemiş millet;
Zaman gelsin de görsün böyle dünyâlar kadar zillet,
Otuz üç yıl devâm etsin, başından gitmesin nekbet...
Bu bir ibrettir ammâ olmayaydık böyle biz ibret!

Semâ peymâ iken râyâtımız tuttun zelîl ettin;
Mefâhîr bekleyen âbâdan evlâdı hacîl ettin;
Ne âlf kavm idik; hayfâ ki sen geldin sefil ettin;
Bütün ümmîd-i istikbâli artık müstahîl ettin;
Rezîl olduk... Sen ey kâbûs-i hûnî, sen rezîl ettin!

Hamiyyet gamz eden bir pâk alın her kimde gördünse,
"Bu bir cânî!" dedin sürdün, ya mahkûm eyledin hapse.
Müvekkel eyleyip câsûsu her vicdâna, her hisse.
Düşürdün milletin en kahraman evlâdını ye'se...
Ne mel' unsun ki rahmetler okuttun rûh-i îblîs'e!
Değil kâbûsun artık devr-i devlet intibâhındır.
Gel ey nâzende hürriyyet ki canlar ferş-i râhındır.
Emindir mevki'in: En pâk vicdanlar penâhındır.
Serâpâ mülk-i Osmânî müeyyed taht-gâhındır.
Serîr-ârâ yı ikbâl ol ki: Bir millet sipâhındır.

Sultan'ın Kişiliği ve Hobileri

geçirmektedir. Sultan'ın saraydaki yaşamını n doğru aktaran eserler

Sultan Abdülhamid padişah olduktan sonra Dolmabahçe Sarayı'ndan Yıldız Sarayı'na taşınmıştır. Saraydan dışarı çıkmayan, sadece özel günlerde halkla buluşan bir sultandır. Devlet işlerinden kalan zamanı ailesi ile

kızı Ayşe Osmanoğlu ve Başkatip Tahsin Paşa'nın hatıralarıdır. İsmet Bozdağ'ın yayınladığı hatıra defterinin O'na ait olmadığını Ali Birinci ortaya koymuş, bu meseleye her yönüyle açıklığa kavuşturmuştur (Divan 19, 2005/2).

Sultan Abdülhamid uzunca boylu, esmerce tenli, uzunca burunlu, ela gözlü, hafif kıvrık sakallı idi. Zeka ve hafızasının güçlü olduğu, açık bir tarzda konuştuğu, kendisine anlatılanları uzun müddet sabırla dinlediği söylenir. Sultan daima sade giyinir, gösterişten hoşlanmazdı.

Sultan, resme ve marangozluğa meraklı idi. Sarayda bulunan marangozhanede birçok eser yapmıştır. Hatta bazı eserlerini Avrupa devlet adamlarına hediye olarak göndermiştir. Bunu dışında tiyatroyu severdi. En ilginç yönlerinden biri kendi yazdığı tiyatro oyunlarını Saray'daki grubuna oynatmasıydı. Bu piyesler genelde komedi tarzında olmaktadır. Sultan bazı görevlileri ikaz etmek için bu komedi piyeslerinde onları hedef gösterirdi.

Sultan, ayrıca bilime ve eğitime önem vermektedir. Bu dönemde çok ciddi bir okullaşma hamlesi gerçekleştirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran kadrolar O'nun açtığı okullarda yetişmiştir.

Sultan, tahta çıkışı sürecinden olumsuz etkilenmiş ve kuşkucu bir hal almıştır. Bu durum onda her şeyi bilme isteği olarak ortaya çıkmıştır. Bu tahtan indirilme korkusu nedeniyle jurnal veya istihbarat teşkilatı kurmuştur. Yurt içinde olan tüm olaylardan haberdar olur, bu bilgilere göre hamlesine karar verirdi.

Kızı Ayşe Sultan'a göre, babası Sultan Abdülhamid'in 13 eşi (kimi kaynaklara göre 16) olmuştur. 8 oğlu, 11 kızı bulunmaktadır.

Son Yılları

Meşrutiyeti ve meclisin açılmasını isteyen İttihat ve Terakki'nin faaliyetleri 20 yy. başı ile iyice artmıştı. Jön Türkler Avrupa'da kongreler düzenliyor, yabancı postaneler ile soktukları yayınlarla etkili olmaya çalışıyorlardı. Bu propagandanın ötesinde Rumeli'de bir takım suikast hareketleri ile Sultan'ı sıkıştırmaya çalışıyorlardı. Burada son damla, isyanları bastırmak için görevlendirilen Şemsi Paşa'nın Manastır'da, Teğmen Atıf'ın düzenlediği suikasta uğramasıdır. Yorgun düşen Sultan, "Suyun akışına gideceğim" diyerek 23 Temmuz 1908'de 2. Meşrutiyeti tekrar yürürlüğe koymuştur.

Sultan, meclisle yönetime ayak uydurmaya çalışırken 13 Nisan 1909 tarihinde 31 Mart Ayaklanması zuhur etti. Bu isyan Rumeli'den gelen Hareket Orduları tarafından bastırıldı. Bu isyanda hiçbir ilgisi olmamasına rağmen sorumlu tutulan Sultan 27 Nisan 1909'da tahttan indirildi. Bu karar Ayan Meclisi üyesi Gürcü Arif Hikmet Paşa, Draç Mebusu Arnavut Esat Toptani Paşa, Selanik Mebusu Musevi Emanuel Karasu Efendi ve

Ermeni Aram Efendi oluşan bir heyet tarafından II. Abdülhamit'e tebliğ edildi. Heyetin azınlıklardan kurulması tesadüf olamaz.

Sultan, İstanbul'dan uzaklaştırılarak Balkan Savaşlarına kadar Selanik'te Alatini Köşkü'nde gözaltında tutuldu. Burada muhafızlığını Ali Fethi (Okyar) Bey yapmıştır. Selanik'te 3.5 yıl tutuldu. 1912 yılında Balkan Savaşı'nın çıkması sonucunda İstanbul'a nakledildi ve vefatına kadar Beylerbeyi sarayında kaldı. Burada dünya savaşının

çıkışına ve kötü gidişe şahit oldu. Ancak büyük yenilgiyi ve İstanbul'un işgalini görmeden 10 Şubat 1918'de vefat etti. Padişahlara mahsus bir törenle cenazesi Divanyolu'ndaki Sultan Mahmud Türbesi'ne defnedildi.

Osmanlı Arması

(Yazı için Oğuzhan Yavuz'a teşekkür ederiz.)

- 1- Tuğranın etrafındaki güneş motifi, padişahın güneşe benzetilmesinden ileri gelir
- 2- II. Abdülhamit'in tuğrası
- 3- Sorguçlu serpuş: Osman gaziye ve tahtı temsil eder
- 4- Yeşil Hilafet sancağı
- 5- Süngülü tüfek: Nizam-ı Ceditle birlikte Osmanlı ordusunun asıl silahı olmuştur

- 6- Çift taraflı teber
- 7- Toplu tabanca
- 8- Terazi: şeşper ve asaya asılıdır, adaleti temsil eder.
- 9- (Üstte) Kuran-ı Kerim. (Altta) Kanunnameler.
- 10- Nişan-ı al-i imtiyaz: Devlet adına faydalı işlerde bulunmuş ilim adamları, idareci ve askerlere veriliyordu.
- 11- Nişan-ı Osmani: Sultan Abdülaziz Han tarafından 1862'de ihdas edilmiş olup, devlet hizmetinde üstün başarı sağlayanlara verilirdi
- 12- Asa ve şeşper
- 13- Çapa, Osmanlı denizciliğini temsil eder.
- 14- Bereket boynuzu
- 15- Nişan-ı iftihar
- 16- Yay
- 17- Mecidi nişanı
- 18- Borazan, modern mızıkta takımının kullandığı çalgı aletidir
- 19- Şefkat nişanı, 1878'de II. Abdülhamit Han tarafından ihdas edilmiş olup; savaş zamanında, büyük afetlerde devlete, millete hizmet eden kadınlara verilirdi
- 20- Top gülleleri (Bazı armalarda bulunmuyor.)
- 21- Kılıç
- 22- Top, topçu ocaklarını temsil eder
- 23- El siperlikli tören kılıcı: bu kılıç klasik Türk kılıcı olmayıp, o devirdeki subaylar tarafından kullanılırdı.
- 24- Mızrak.
- 25- Çift taraflı teber, orduda üst düzey görevliler tarafından üstünlük sembolü olarak kullanılmıştır.
- 26- Tek taraflı teber (balta)
- 27- Bayrak
- 28- Osmanlı sancağı
- 29- Mızrak: Son dönem mızraklı süvari alaylarını remzeder
- 30- Kalkan, Ortasında stilize edilmiş bir güneş motifi var. 12 yıldız: Rivayete göre bu 12 yıldız 12 burcu temsil eder. Güneş bu burçlar üzerinde hareket eder

Yıldız Teknik Üniversitesi

(Yazı için Oğuzhan Yavuz'a teşekkür ederiz.)

Yıldız Teknik Üniversitesi, 10 fakülte, 2 enstitü, 2 meslek yüksekokulu, yabancı diller yüksekokulu ve 23.000'i aşan öğrencisi ile eğitim-öğretimi Yıldız Kampüsü, Davutpaşa Kampüsü ve Ayazağa Kampüsü sürdüren önde gelen üniversitemizdir. Evrimini 6 dönemde tamamlamıştır.

- Kondüktör Mekteb-i Âlisi Dönemi (1911-1922)

Vilayet Nafia İdarelerinin "Fen Memuru" (eski adıyla kondüktör, yeni adıyla tekniker) gereksinimlerini karşılamak amacıyla 1911'de Kondüktör Mekteb-i Âlisi adıyla, Paris'teki "Ecol De Conducteur"ün müfredat programı esas alınarak Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı bir okul kurulmuş ve okula öğrenci kaydına 22 Ağustos 1911'de başlanmıştır.

- Nafia Fen Mektebi Dönemi (1922-1937)

1922'de okulun adı Nafia Fen Mektebi'ne dönüştürülmüş, öğrenim süresi 1926'da 2.5 yıla ve 1931'de 3 yıla çıkarılmıştır.

- İstanbul Teknik Okulu Dönemi (1937-1969)

Türkiye'de imar işlerinin ve teknik hizmet gereksiniminin artması nedeniyle fen memurları ile yüksek mühendisler arasında oluşan boşluğu doldurmak amacıyla 19 Aralık 1936 tarihinde yayımlanan ve 1 Haziran 1937 tarihinde yürürlüğe giren 3074 sayılı yasayla Nafia Fen Mektebi kapatılarak yerine teknik okul kurulmuştur. 2 yıllık fen memuru ve 4 yıllık mühendislik bölümleri olan okula Yıldız Sarayı müstemilatından, bugün de kullanılmakta olan binalar tahsis edilmiş ve buraya taşınmıştır.

İlk kuruluşta fen memuru ve mühendislik dalında öğrenci yetiştiren inşaat ve makine bölümleri varken, 1942 ve 1943 ders yılından itibaren mühendislik kısmında elektrik ve mimarlık bölümleri

açılmıştır. Okul, 26 Eylül 1941 tarihinde yayımlanan İstanbul Yüksek Mühendis Okulu ve Teknik Okulu'nun Maarif Vekâleti'ne devri hakkında kanun uyarınca Nafia Vekâleti'nden alınarak Maarif Vekâleti'ne bağlanmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 07 Haziran 1949 tarihli kararıyla, kurumda Harita ve Kadastro Mühendisliği bölümü kurulmuş ve Türkiye'de bu dalda mühendis yetiştiren ilk kuruluş olarak 1949–1950 ders yılında öğretime başlamıştır. 1951-1952 ders yılından itibaren teknikerlik kısmı kapatılmıştır.

1959-1960 ders yılında İstanbul Teknik Okulu içinde bir ihtisas bölümü açılarak, bir yıllık öğrenim sonunda yüksek mühendis ve yüksek mimar unvanları verilmeye başlanmıştır

- İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Dönemi (1969-1982)

Akademi, 03 Haziran 1969 tarihinde yayımlanan 1184 sayılı Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri yasasıyla, özerkliği olan yüksek dereceli bir öğretim ve araştırma kurumu olarak kurulmuştur.

1971'de özel yüksekokullar 1472 sayılı yasa ile kapatılmış, bunlardan mühendislikle ilgili olanları İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ne bağlanmıştır.

- Yıldız Üniversitesi Dönemi (1982-1992)

İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi ile bu kuruma bağlanmış olan mühendislik yüksekokulları, Kocaeli Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi ve Kocaeli Meslek Yüksekokulu'nun ilgili fakülte ve bölümleri, 20 Temmuz 1982 tarihli 41 sayılı kanun hükmünde kararname ve bu kararnamenin değiştirilerek kabulüne dair 30 Mart 1983 tarihli 2809 sayılı yasa ile Yıldız Üniversitesi adı ile kurulmuştur.

Yeni kurulan üniversite; Fen-Edebiyat, Mühendislik, Kocaeli'nde bulunan Meslek Yüksekokulu, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimler

Enstitüsü ve Rektörlüğe bağlı Yabancı Diller, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Türk Dili, Beden Eğitimi ve Güzel Sanatlar bölümlerinden oluşmuştur.

- Yıldız Teknik Üniversitesi Dönemi (1992-)

03 Temmuz 1992 tarih ve 3837 sayılı yasayla, üniversitemiz Yıldız Teknik Üniversitesi adını almış; Mühendislik Fakültesi; Elektrik-Elektronik, İnşaat, Makine ve Kimya-Metalürji fakülteleri olarak 4 fakülteye ayrılmış ve yeniden yapılandırılmıştır. Ayrıca İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, bünyesine eklenmiştir. Kocaeli Mühendislik Fakültesi ile Kocaeli Meslek Yüksekokulu Üniversiteden ayrılarak Kocaeli Üniversitesi adı altında yeniden yapılandırılmıştır.

www.istanbulgezginleri.com

 /IstanbulGezginleri

 /gezginist